

i te tau 1870 i runga i tenei mea. (3.) Pukapuka huinga korero i whakapuakina ki te aroaro o te Roiara Komihana i te tau 1879. (4.) Pukapuka huinga korero me nga ripoata mo te ahua o te kura i Motueka i nga tau 1856, 1876, 1877. (5.) Pukapuka huinga korero mo te kupu whakamahara mo nga tekau o te Kamupane o Niu Tireni. (6.) Nga mapi mo aua Rahui i Motueka. 9 o Hurae, 1883. Na Te Make.

KUPU mo runga mo te rarangi 28a mo te whakamana i nga Mahi motuhake 1886 i whakaurua kia ahei ai te Kawana ki te whakapuaki ota i roto i te Kaunihera he ki penei ko nga Karauna Karaati i whakaputaina i te 25 a Hurae, me te 4 o Akuhata, 1853, ki te Pihopa o Niu Tireni mo etahi Rahui Maori kei te takiwa o Motueka, me whakakore a me whakapumau aua whenua ki raro i te mana o te Kai Tiaki o te Katoa hei painga ma nga Maori mo ratou aua rahui i te whakaritenga tuatahi a tae atu hoki ki o ratou uri.

KOinei nga whakahe i korerotia e te Hatahauhi mema o te Paremete mo te taha ki te Pihopa o Whakatu i te aroaro o te Komiti mo nga Whema Karauna: (1.) Kaore i tukua he takiwa hei whakapuakanga kupu ma te Pihopa i runga i tenei putake. (2.) Ko taua Ture e korerotia ra, e hara i te ture tika hei whakaurunga atu i tetahi rarangi pena. (3.) He he rawa kia meatia kia whakakahoretia te karaati i te mea tera atu etahi whenua penei ano inahoki kei Whanganui kei Te Aute i Nepia me era atu wahi o te koroni a tera e pangia aua whenua e te he mehemea ka paahitia tenei Ture. (4.) Kei te tau ano he painga ki nga Maori mo enei whenua a i whakaae ano ratou i te tuatahi me whakawhiti te ritenga mo enei whenua. (5.) Ko aua whenua ra e nohoia ana inaianei e etahi kai noho e tika ana kia whai whakaaro kia ratou.

I te rongonga o te Minita Maori i nga korero a Te Hatahauhi ka mea ia. Kati hoki ra, i te mea kua rongoi ia i nga kupu whakahe, heoi e kore ia e tohe kia mau tonu taua rarangi a patua iho.

Hei whakahe enei kupu e whai ake nei i nga whakahe a Te Hatahauhi:—

I te Paremete o te tau 1883 i homai tetahi pitihana ki te Whare mo te taha ki etahi Maori o Motueka kia whakahokia atu kia ratou aua whenua otiia i whakanekehia te whakaarohanga o taua pitihana i runga i te tono a Te Hatahauhi i te mea e ngaro ana te Pihopa o Nerehana kei Ingarangi.

I ara ano taua pitihana i te nohonga o te Paremete i te 1884, a i muri iho i te tino rapunga nuitanga e te Komiti tikanga Maori, tau ana he ripoata penei ara: "I te whakaaro o tenei Komiti kaore i te whakamana nga ritenga o te Tiakanga a me hanga ritenga te Kawanatanga i roto ranei i te Hupirimi Kooti me hanga Ture ranei hei whakahoki atu i taua whenua ki tona ahua o te tuatahi ara he rahui i raro i te mana o te Kaitiaki o te Katoa. A mo runga mo te karaati mo tera wahi o nga whenua o te Karauna. Ki te mahara o te Komiti me hoki atu taua whenua kia te Karauna.—He mea tuhi, J. B. B. PARAIHO, Tiamana. 30 o Oketopa, 1884."

(a.) I tae atu ano he whakaatu ki te Pihopa o Whakatu tera e pai te Komiti ki te whakarongo ki ana kupu mo runga mo te pitihana whak. Otiia kaore ia i tae mai, he aha ra te take. Koia ra ka mohiotia kaore e tika tena kupu hei whakaroa i taua mahi.

(b.) Mo runga mo te kupu whakahe i te whakaurunga o te rarangi mo taua keehi ki roto ki taua Ture mo nga mahi motuhake. Ahakoa ka homai he ture motuhake tonu mo tenei mea tera ano e amuanu e whakahe nga tangata e pupuri ana i taua whenua, otiia ka whakahe tonu ratou ahakoa e mohio ana ratou kei tino he ta ratou pupuri i aua whenua.

(c.) E ki ana e he ana te whaka-raruraru i taua karaati. Koi nei tonu te kupu e whakapuakina ana meatia he tikanga hei whakatika hei whakaea i tetahi he. Me te ki hoki ka noho maharahara nga tangata mo a ratou whenua mehemea e taea ana te whakakore i nga Karauna karaati.

TE RAHUI KURA I WHANGANUI.

Mo taua Rahui ahakoa e ahua rite ana nga tikanga o roto o te karaati e rere ke ana nga ritenga, inahoki e hara taua wahi i te whenua Maori a kaore ratou i whai paanga ki taua whenua i taua wa. I whakaritea taua wahi imua hei taone mo Pita, ara mo Whanganui, otiia i te mea he nui rawa a mohiotia iho e kore e kapi i te taone a whakahokia iho i te tau 1849. A i te wa i whakaputaina te karaati i te tau 1852 ko te ahua o aua whenua i taua wa, he whenua tanoa, otiia ko te mea nui hei tirohanga mo taua whenua ra, ara e hara i nga Maori taua whenua i taua whenua ra, erangi na te Karauna ke a e tino ahei ana te Kawana mehemea e whai mana ana ki te tuku atu i taua whenua mo runga mo nga mahi e whakaaturia ana i roto i te karaati ara he whakarite i taua whenua hei orange mo nga kura whakaako i nga tamariki a nga tangata rawakore o nga moutere. Ko te whakaritenga o tenei whenua e hara i te mea e takahi ana i etahi tikanga Tiaki, e tango ana ranei i te whenua a nga Maori pena me taua whenua i Motueka i te mea hoki ko taua whenua i Whanganui e takoto mangere ana i taua wa.

TE WHENUA I TE AUTE.

Mo runga mo te whenua e korerotia ra ki roto ki te karaati mo Te Aute, kei te rere ke rawa te ahua o tenei, kaore i rite ki nga whenua i Motueka. Ko taua whenua kura i Te Aute e toru nga karaati mo nga pihi e toru e takoto papatahi ana, na e rua o aua whenua i ata tukua e nga Maori ki te Karauna i raro i nga ritenga o "Te Ture Rahui Maori, 1856," kia ahei ai te whakaputa i te karaati a ko te toru o aua whenua he mea hoatu noa e te Karauna i runga i te whakaaetanga a Ta Hori Kerei. Ko enei karaati i whakaputaina ki te Pihopa o Niu Tireni a nana i tuku i muri ki te Hinota nui.

Ko te tikanga Tiaki mo te wahi whenua i tukua ra e nga Maori e rere ke ana i to te wahi i tukua e te Karauna.

Ko nga eka o aua whenua. Na nga Maori i tuku 1,745 eka na te Karauna 1,408 eka. Kotahi, te karaati he mea tuhi tuhi i te 10 o Hune, 1857, a e whakapumau ana i te whenua ki te Pihopa o Niu Tireni i runga i te tikanga Tiaki hei orange mo tetahi kura ki Te Aute hei painga mo nga tangata Maori o Niu Tireni. Ko tetahi o aua Karaati, pera ano te ra i tuhia ai me ona tikanga tiaki hoki.